

קול צופיך

מרן הראשון לציון הרה"ג המקובל הא-לקי הרב מרדכי אליהו זצוק"ל

בהר-בחוקותי - תשס"ב - מאת מרן הראשון לציון הרה"ג מרדכי אליהו זצוק"ל

מחמיר כמו דעת הגאונים ורצה לשתות בעצמו דוקא במסירות נפש, למרות שהיין מזיק לו. וגם בהבדלה היה מחמיר.

השיעור לעילוי נשמת :

מרן הראשון לציון הרה"ג מרדכי אליהו זצוק"ל

פרשת השבוע : בהר בחוקותי

השיעור נמסר ע"י הרב מרדכי אליהו זצוק"ל, בשנת תשס"ב.
ל"ג בעומר

רשב"י ור' יהודה ב"ר אלעאי

השיעור נמסר לכבודו של רבי יהודה בר אלעאי במחיצת מצבת קבורתו. ידוע, שבכל מקום שמוזכר במשניות ובברייתות סתם רבי יהודה - הוא רבי יהודה ברבי אלעאי.

הגמ' מביאה מעשה שהיה אתו, וז"ל: (נדרים מ"ט) 'רבי יהודה ורבי שמעון אייתו לקמיייהו בלוספייין, [הביאו לר' שמעון ור' יהודה תאנים. והר"ן מבאר שמדובר בסוג של תאנים שקשים לעיכול]. רבי יהודה אכל, ר' שמעון לא אכל [רבי שמעון בר יוחאי לא אכל משום שהיו קשים לעיכול, ואילו רבי יהודה בר' אלעאי שהיה מיסב עמו אכל מהם]. א"ל רבי יהודה [לרבי שמעון בר יוחאי], מאי טעמא לא אכיל מר ? אמר ליה ר' שמעון: אלו אין יוצאין מבני מעיים כל עיקר [כלומר, אין כדאי לאכול מהם לפי שמתוך שהם קשים לעיכול לא יוצאין מבני מעים ויהיה לו צער מזה. ועל זה השיב לו רבי יהודה ברבי אלעאי לרבי שמעון בר יוחאי] כ"ש שנסמוך עליהן למחר [כוונתו כמו שכתב הר"ן, וז"ל: "שמתוך שאין מתעכלין, הם מתעכבין במעיים וכל זמן שעומדין שם זנין את הגוף". וצריך לבאר שרבי יהודה ברבי אלעאי היה מאוד עני וכמו שמובא בהמשך הגמ' וכדלקמן, ומשום כך היה במזון שקשה לעיכול, מעלה בשבילו לפי שלא היה לו מה לאכול, ומה שנשאר לו במעיו היה מזין אותו במקום מאכלים אחרים שלא היו מצויים אצלו.

חכמת אדם תאיר פניו

עוד עובדה מביאה הגמ' וז"ל (שם): 'רבי יהודה הוה יתיב קמיה דר' טרפון. אמר ליה רבי טרפון, היום פניך צהובין [ולא היה זה מדרכו לפי שהיה רגיל להראות כחוש מתוך עניותו, ופנים צהובים הוא סימן של שובע ועושר]. אמר ליה, אמש יצאו עבדיך לשדה והביאו לנו תרדין ואכלנום בלא מלח, ואם אכלנום במלח כל שכן שהיו פנינו צהובין. אמרה היא מטרוניתא לרבי יהודה מורה ורוי ! [וביאר הר"ן וז"ל: "בעל הוראה ומשתכר! שמתוך שראתה פניו צהובין היתה סבורה שנשתכר". כלומר, לאותה מטרוניתא היתה טענה חזקה עליו, איך זה שגדול הדור שהוא מורה הוראה שתני מיו, והלוא אסור להורות מתוך שכרות. והיא חשבה שפניו צהובות מתוך ריבוי שתיית יין. ועל זה השיב לה רבי יהודה בר אלעאי] אמר לה: הימנותא בידא דההיא איתתא, אי טעימנא אלא קידושא ואבדלתא וארבעה כסי דפסחא, וחוגרני צידעי מן הפסח עד העצרת. [אמר לה, שהיא יכולה להיות רגועה, ובדאי שאין מורה הוראה מתוך שכרות חלילה, ואדרבה אין הוא מסוגל לשתות יין בכלל, לפי שהוא מזיק לו ביותר ואין הוא שותה כלל, וכשהוא שותה יין כגון בארבעה כוסות של ליל הסדר, הוא חייב אחר כך לחבוש את אצבעות ראשו בתחבושת מהודקת לראשו עד חג שבועות מרוב כאבי הראש שתוקפים אותו כל אותה התקופה]. אלא [ועל מה שפניו צהובות מבארת הגמ' שהוא משום] "חכמת אדם תאיר פניו" (קהלת ח' פסוק א').

הקפדתו של רבי יהודה בר אלעאי בקידוש

מרן כותב בהלכות קידוש (סי' רע"א סי"ד): "אם לא טעם המקדש, וטעם אחד מהמסובין כמלא לוגמיו (פ"י מלא פיו), יצא. ואין שתיית שנים מצטרפת למלא לוגמיו, ומ"מ מצוה מן המובחר שיטעמו כולם. ויש אומרים דכיון שבין כולם טעמו כמלא לוגמיו יצאו, דשתיית כולם מצטרפת לכשיעור. והגאונים סוברים שאם לא טעם המקדש לא יצא, וראוי לחוש לדבריהם". והנה רבי יהודה ברבי אלעאי שלא יכל לסבול את חוזקו של היין, היה יכול לתת לאחרים לשתות מהיין כמו סתם מרן. אלא שהיה

קדשהו בדברים

ושמא תאמר שיכל לבקש מאשתו לקדש, לפי שמעיקר הדין מדאורייתא החיוב הוא בזכירת דברים, כלומר לברך ברכת מקדש השבת, אבל אין חיוב לעשות קידוש על היין אלא מדרבנן; ועל כן כיון שאשתו חייבת בקידוש מדרבנן על יין כמוהו, יכול לבקש ממנה לקדש ולהוציאו ידי חובתו. אבל מסירות נפשו של רבי יהודה בר אלעאי היתה עצומה, שלא רצה לוותר על המצוות המוטלות עליו בשום אופן, כי מצוה בו. יתר על כן, אם הגמ' אומרת שמקידוש והבדלה היה מקבל כאבי ראש (עם ארבע כוסות) סביר להניח שלא היה זה מטעימה בעלמא, אלא היה מחמיר לשתות רוב רביעית בקידוש והבדלה, ורוב כוס בשתיית ארבע כוסות (עיין שו"ע סי' תע"ב סעי' ט), והיה מקיים את המצוה בשלמות חרף התוצאות הצפויות בכאבי ראשו לאחר מכן.

ועיין בשו"ע (סי' תע"ב סעי' י'): "מי שאינו שותה יין מפני שמזיקו או שונאו, צריך לדחוק עצמו לשתות ולקיים מצוות ארבע כוסות". ועיין להגאון (שם סי"ק כ"ד) שהוסיף על מה שציין באר הגולה משם הרשב"א, שהמקור הוא כנ"ל, והוסיף עוד הוכחות מירושלמי פסחים, שבת, שקלים, עיי"ש.

חשיבות ידיעת שיעור רביעית

כל אדם צריך להשתדל ולדעת כמה הוא שיעור רביעית, וזאת בכדי שלא יכנס לספקות מיותרות. ומומלץ לקחת כוס ולמדוד את השיעור של רביעית או לשקול (כתשעים גרם נוזלים. ולחזו"א: כמאה וחמישים גרם, ונתנו סימן "כוס" עם כולל האותיות, ולשיטת החזו"א "כוס הגון"). ויתבונן בו עד שידע להעריך את השיעור של רביעית כראוי. ודין הוא, לפי שבכל אכילה, אם אדם בירך ואכל פחות מכזית - מברך ברכה ראשונה ולא אחרונה. גם בשתיית מים בעלמא, אם לא שתה רביעית - לא מברך ברכה אחרונה. אבל נפסק בשו"ע (סי' ר"י סעי' א'): "לכן טוב ליהזר שלא לשתות אלא פחות מכזית או רביעית".

טעימה לפני הסעודה בשבת ובימי חול

שיעור רביעית בקידוש והבדלה מעב, אבל ההלכה היא, שאינו חייב לשתות את כל כמות הרביעית, אלא מספיק שישתה רוב שיעור של רביעית (שו"ע סי' רע"א סעי' י"ג). ובנוסף לכך, אין שתיית היין של הקידוש מחייבת ברכה אחרונה, אלא זה נחשב כחלק מהסעודה שכן ללא קידוש אינו יכול לאכול, ועל כן ברכת המזון שאחרי הסעודה פוטר את ברכת על הגפן שעל היין, למרות שהוא שותה ממנו לפני שנטל את ידיו (עיין שו"ע סי' ער"ב סעי' י').

אבל יש לדעת, שאם אדם שותה יין ביום חול לפני שנטל את ידיו לסעודה, חייב לברך עליו ברכה אחרונה לפני שיטול את ידיו, שכן אין שום חיוב ועניין בשתיית יין לפני סעודה ביום חול. וכן אם אדם אוכל וטועם ירקות לפני הסעודה, חייב לברך ברכת בורא נפשות ולאחר מכן יטול את ידיו לסעודה (עיין לבא"ח פרשת 'נשא' אות ד').

קידוש פוטר את כל המשקים שבסעודה

כל אדם לפני הקידוש צריך לומר בפירוש שהוא מתכוין בברכת היין של הקידוש לפטור את כל המשקים שהולך לשתות בתוך הסעודה, שאם לא כן הוא נכנס לבעיה. ועל כן, מי שאומר את הנוסח של ה'ילשם יחודי' שלפני הקידוש מתוך סידור 'יקול יעקב' או 'קול אליהו' ימצא שכתוב שם בפירוש שהוא מתכוין בברכת היין הזו לפטור את כל המשקים שבתוך הסעודה (עיין בא"ח שם אות ג').

שתיית יין לכהנים בזמן הזה

עוד דין לומדים מהגמ' (הנ"ל) שבטענתה של אותה מטרוניתא רואים שאסור להורות מתוך שכרות. דין זה נלמד גם לגבי כהנים שהיו אסורים

קול צופיך

מִן הַרְאִשׁוֹן לְצִיּוֹן הַרְה"ג הַמְקוּבֵל הָא-לְקִי הַרְבַּ מְרַדְכֵי אֱלִיהוּ זְצוּק"ל

בהר-בחוקותי - תשס"ב - מאת מִן הַרְאִשׁוֹן לְצִיּוֹן הַרְה"ג הַמְקוּבֵל הָאֱלִיהוּ זְצוּק"ל

לדידי חזי לי חמש סלעים

הגמרא מספרת שרבי יהודה בר אלעאי היה מברך על המעיל "ברוך שעטני מעילי". ורש"י אומר: "שהיה להן חביב כל כך, שלא היה להן אחר". משמע, שאע"פ שלאחרים לא היה חשוב, להם היה חשוב וע"כ ברכו. ולכאורה קשה, היכן מצינו שמברכים ברכות שלא נתקנו רק מתוך חביבות בעלמא, להם באופן פרטי? אלא דבר זה דומה לכהן שמקבל לדוגמה כוס מכסף על פדיון הבן למרות שאין הוא שוה חמש סלעים, אלא שהוא אומר לדידי חזי לי, ומתוך חביבותו לכוס נחשב בעיניו לחמש סלעים, ובה אומרים שתופס הפדיון. וגמי ערוכה היא (קידושין ח), וז"ל: "אמר רב יוסף מנא אמינא לה, דתניא עגל זה לפדיון בני, טלית זה לפדיון בני - לא אמר כלום. עגל זה בחמש סלעים לפדיון בני, טלית זו בחמש סלעים לפדיון בני - בנו פדוי. האי פדיון היכי דמי? אילימא דלא שוי, כל כמיניה. אלא לאו אף על גב דשוי, וכיון דלא קייצי - לא, לא, לעולם דלא שוי, וכגון דקביל כהן עילויה, כי הא דרב כהנא שקיל סודרא מבי פדיון הבן, אמר ליה לדידי חזי לי חמש סלעים. אמר רב אשי לא אמרן אלא כגון רב כהנא דגברא רבה הוא ומבעי ליה סודרא ארישיה, אבל כולי עלמא לא - כי הא דמר בר רב אשי זבן סודרא מאימיה דרבה מקובי, שוי עשרה בתליסר". מכאן שהחביבות של רב כהנא לסודר לכסות בו ראשו היתה חשובה בעיניו כחמשה סלעים ומועיל לקבל פדיון עבורו.

וכן אם קנה טלית קטן "והוא" שמח בו, מברך בתחילת לבושו "שהחיינו".

מעשה בחסיד אחד

בגמ' מובא מעשה בחסיד אחד, ובידוע שכל מקום שכתוב 'חסיד' בדרך כלל הוא רבי יהודה בר אלעאי. (ברכות ל"ג ע"ב) "תנו רבנן, מעשה בחסיד אחד שהיה מתפלל בדרך, בא הגמון אחד ונתן לו שלום ולא החזיר לו שלום, והלא המתין לו עד שסיים תפלתו. לאחר שסיים תפלתו אמר לו ריקא, והלא כתוב בתורתכם רק השמר לך ושמור נפשך וכתוב ונשמרתם מאד לנפשתיכם, כשנתתי לך שלום למה לא החזרת לי שלום, אם הייתי חותך ראשך בסייף מי היה תובע את דמך מידי. אמר לו המתן לי עד שאפייסך בדברים. אמר לו, אילו היית עומד לפני מלך בשר ודם ובא חברך ונתן לך שלום היית מחזיר לו, אמר לו לאו. ואם היית מחזיר לו, מה היו עושים לך, אמר לו היו חותכים את ראשי בסייף. אמר לו והלא דברים קל וחומר, ומה אתה שהיית עומד לפני מלך בשר ודם שהיום כאן ומחר בקבר כך, אני שהיית עומד לפני מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא שהוא חי וקיים לעד ולעולמי עולמים על אחת כמה וכמה. מיד נתפייס אותו הגמון, ונפטר אותו חסיד לביתו לשלום". ביאור הדברים במה שאמר לו המתן הוא, לפי שאין מרצין לו לאדם בשעת כעסו על כן המתין עליו שינוח מזעפו. ועוד, לפי שלא היה ביד ר"י כסף לשחד בו את ההגמון, על אמר המתן ואשיב לך תירוץ יפה שימצא חן בעיניך ותנח דעתך, וכך היה.

בהלכה כתוב: אם מלך גוי שואל בשלמו - ישיב לו מפני היראה ומפני הכבוד (עיין שו"ע סי' ק"ד סעי' א'). אלא שר"י ב"ר אלעאי לא הרגיש בכלל בבואו של ההגמון כי היה כולו שקוע בתפלה. ומצאנו בגדולי עולם שמתוך שהיו שקועים בתפלה לא היו מרגישים בכלל בנעשה מסביבם ואפילו מסכנות מוחשיות (מסופר של הבבא סאלי ע"ה שהיה מתפלל בבית כנסת במניין. בא פלשתינאי ארוך אחד וירה צרור יריות לעבר המתפללים, ומתוך כך תקף פחד נורא את כל המתפללים וברחו באמצע תפלתם כל עוד נפשם בם, ואילו ה'בבא סאלי' זצוק"ל נשאר על עומדו כאילו לא קרה דבר. משגמר את תפלתו הרגיש שהתרוקן הבית מכל המתפללים. יצא החוצה לחפש את האנשים וסיפרו לו את הנעשה. אמר להם שלא שמע מאומה, והראו לו כיצד שכדור אחד עבר לו סמוך לראשו ממש ונתקע בקיר שמולו). אבל רבי יהודה לא יכל לומר להגמון שהיה שקוע כל כך בתפלה עד שלא הרגיש כלל בבואו, על כן אמר לו להתמתן עד שירגע ויאמר לו תשובה שתפייס את דעתו וכך היה.

"הרחמן הוא ישתבח בנו לדור דורים"

בברכת המזון אנחנו אומרים "הרחמן הוא ישתבח בנו לדור דורים, הרחמן הוא יתפאר בנו לנצח נצחים". ונוסח אשכנז הוא: "הרחמן הוא ישתבח

לעבוד את עבודת בית המקדש אם היו שתיי יין. עד כדי כך גדולה מעלתו של הכהן, שאסרו עליו לשתות יין. הפוסקים דנים בשאלה: האם יכולים להתיר לכהנים בזמן הזה לשתות יין בכלל, שמא ירד בית המקדש פתאום, ולא יוכלו לגשת ולעבוד את עבודת בית המקדש מתוך שכרות, וכיון שלא כל כהן יודע מתי זמן משמרתו הוא צריך להיות מוכן לכך תמיד. ומסקנת הגמרא: מותר (עיין שו"ע או"ח סי' קכ"ח סעי' ל"ח ולחוננים עליו).

סוחט אדם אשכול ענבים בערב שבת

עוד דבר לומדים מאותה עובדה בגמ', והוא בענין קידוש על מיץ ענבים. מרן כותב (סי' רע"ב ס"ב): "וסוחט אדם אשכול של ענבים ואומר עליו קידוש היום". שמא תאמר מדוע לא קיים רבי יהודה בר אלעאי את מצות ארבע כוסות על מיץ ענבים שלא יכאב לו הראש? וי"ל, שזה דוקא כשמצויים ענבים לאחר הבציר, אבל בפסח כבר עבר הבציר ולא היה מצוי אלא יין חזק (ודרך אגב, אני רגיל להוסיף על לשון מרן הני"ל שסוחט אדם אשכול ענבים בערב שבת וכו', לפי שהיה אדם תמים שאמר לי שהוא סוחט ענבים בשבת עצמה לתוך כוס בשביל לקדש, והיה בטוח בצדקת מעשיו משום שכך הוא לשון מרן. ואפילו אם סוחט בידיו יש בזה איסור דרבנן. על כן צריך לדעת שאדם שרוצה לסחוט ענבים בעצמו לקידוש, ישעשה כן בערב שבת. וכן צריך לזהר שלא לסחוט לימון בשבת על כוס תה או לתוך מרק - רק על אוכל, כמו סלט. ועיין לשו"ע סי' ש"כ סעי' ו' ולחוננים עליו שבזמן הזה יש לאסור).

צדיק אוכל לשובע נפשו

רב אחד פעם ביאר מהו 'צדיק אוכל לשובע נפשו', וכי אדם רשע לא שבע מהאוכל שלו? אלא, מעלת הצדיק היא, שהוא תמיד שבע, כי שמח בחלקו. לפי שפעמים הוא סיים לאכול והנה מגיע אליו אורח, ואינו פוטר אותו בלא אכילה בטענה שהוא כבר אכל, אלא אדרבה הוא מזמינו לאכול עמו ומראה לו כאילו שהוא באמת עדיין לא אכל, ובלבד שיקיים מצות הכנסת אוכלים באש"ל. נמצא, שהוא אוכל פעמיים ארוחה מלאה, אע"פ שהיה שבע. הרשע לעומתו, גם אם הוא באמת עדיין לא אכל ובא אליו אורח לבקרו והשולחן ערוך, אע"פ מספר לו שהנה בדיוק עכשו גמר לאכול, וחבל שלא בא יותר מוקדם, ובכך פוטר את עצמו מלבד את אורחו במאכל כראוי. נמצא, שרק בשביל שלא לכבד את אורחו ויתר על ארוחתו שלו, ועל כן הוא תמיד רעב.

הראה לו שיש לו מחצלת יקרה

עוד עובדה מביאה הגמ' שם וז"ל: "דיביתהו דרבי יהודה נפקת נקטת עמרא [אשתו של ר' יהודה היה בידה ככוס כסף מועט, ויצאה לקנות בו מעט צמר לעשות ממנו גלימה] עבדה גלימא דהוטבי [גלימה חשובה ר"ן]. כד נפקת לשוקא מיכסיא ביה, וכד נפיק רבי יהודה לצלווי הוה מיכסי ומצלי. (כלומר שעשתה לגלימה צורה שאין בה צורת בגד איש או אשה, אלא צורה שתמית שמתאימה לה ולבעלה מבלי שייראה כבגד שונה. ועיין לשו"ע יו"ד סי' קפ"ב אפי' בגד אחד מכל הבגדים ששובש או לובשת אסור שיהא עליו או עליה "אע"פ שיכריז בשאר הבגדים שהוא איש או אשה" שם סעי' ה' וכד מיכסי ביה הוה מברך ברוך שעטני מעיל. [וכמו שמבאר הר"ן, למרות שהיתה זו גלימה פשוטה היה בעיניו כמעיל והכל מתוך רוב עניותו]. זימנא חדא גזר רבן שמעון בן גמליאל תעניתא, ר' יהודה לא אתא לבי תעניתא, אמרין ליה לא אית ליה כסויא, שדר ליה גלימא ולא קביל. דלי ציפתא ואמר ליה לשלוחא חזי מאי איכא, מיהו לא ניחא לי דאיתנהי בהדין עלמא (רשב"ג שלח לר' יהודה עם שליח מעיל וזאת בכדי שיבוא לתפילת התענית. שהגיע השליח לבית ר' יהודה והנה הוא רואה את ר' יהודה יושב על מחצלת, הרימה מעט מתחתיו, וראה השליח עושר, שנעשה לו נס - רש"י). ובשביל שלא ידברו נעשה לו הנס הזה.

וכתב הר"ן (ד"ה חזי): "מעשה נסים הוי נקיט". כלומר, תמיד אינו רצה להשתמש או להנות ממעשה נסים, אבל כשהיה מקרה כזה ביקש מרשב"ג שיעשה לו נס בכדי שלא יאמרו עליו שאין לו כסף. וכן פירש רש"י (שם ד"ה חזי): "שיעשה לו נס ונתמלא כל אותו מקום זהובים".

קול צופיך

מנן הראשון לציון הרה"ג המקובל הא-לקי הרב מרדכי אליהו זצוק"ל

בהר-בחוקותי - תשס"ב - מאת מנן הראשון לציון הרה"ג מרדכי אליהו זצוק"ל

חשבה שבאה בטרונייה עליה כיצד האכילה את בעלה דבר כזה, ובודאי הזיק לו מאוד. אך היא קראה לה תבואי בבקשה ואל תפחדי. משבאה וביקשה ממנה אשת הגביר את ה'מתכוון' המיוחד, הסבירה לה איך שבשלה סולת אם מים, והוסיפה לה שהיא התפללה לה' למעט גן עדן. משבאה לביתה ואמרה את הדברים לגביר אמר לה שגם היא יכולה להתפלל, וענתה לו שכשהוא יהיה רבי אברהם ענתבי היא תתפלל כאשתו, ויטעם אוכל של גן עדן.

החמין של אמו של הרב צדקה זצ"ל

גם אצל הרבנית הצדקת שמחה צדקה ע"ה אשת חכם שאול צדקה זצ"ל, אמו של דודי אח אמי הרב הצדיק הגאון רבי יהודה צדקה זצ"ל ראש ישיבת 'פורת יוסף' (שהיתה גם בקיאה גדולה בכל הלכות ומנהגי היבן איש חי' זיע"א אשר ראתה אצלו והיתה רגילה לשאול אותו בכל נושא והיו באים גדולי עולם שבדור שלה לשאול אותה כיצד היה פוסק ונוהג היבן איש חי' זיע"א באותם דברים) מצאנו כיצד שתפלתה תיבלה את החמין שלה כל כך שלא הצליחו לעשות כמותו אף אחת מכלותיה, ובאו בניה בשבתות לקחת מעט מאותו החמין המיוחד. משנשאלה כיצד היא עושה, היא אמרה שהיתה מתפללת יהי רצון שיהיה זה לכבוד שבת קודש, ושבעלה חכם שאול יקיים בו מצות עונג שבת כפי טעמו ורצונו. ואמרה להם: תמיד כשתשימו אוכל של שבת על האש בערב שבת, תאמרו בפה "לכבוד שבת קדש".

מיהו "בעל מעשים" ?

בגמרא לעיתים מוזכר אדם שהוא "בעל מעשים", מי נקרא כך ? אלא, אדם זה היה לוקח בוטנים ושוקל אותם, וכן שאר דברים, והעין שלו קולטת מהו משקל כל דבר ודבר עם קליפתו ובלי קליפתו, בכדי שידע את השיעורים לענין ברכות, וזה נקרא בעל מעשים.

וכן משער את הזמן של האכילה בכדי לדעת אם עבר ארבע דקות שהוא שיעור כדי אכילת פרס. שהרי אם עברו ארבע דקות, י"א: צריך לברך ברכת "בורא נפשות". וי"א: אינו צריך לברך מאחר ועברו ארבע דקות תוך כדי אכילת פרס.

והאוכל כזית אחרי כדי אכילת פרס (4 דקות), לא יאמר הריני פטור מלברך ברכה אחרונה. ודבר זה תלוי במחלוקת:

י"א: שהחוב לאכול תוך כדי אכילת פרס זה רק מצה בליל פסח, ולחם בליל סוכות, אבל שאר דברים אפילו אכל אחרי כדי אכילת פרס - מברך ברכת המזון.

הבא"ח ועוד פוסקים אומרים: חיוב בברכת המזון מצריך שיעור אכילה תוך כדי אכילת פרס (ועיין לבא"ח מסעי אות ז', ועיין למג"א סי' ר"י ס"ק א').

אין לאכול קוגל ב'קידוש' יותר משתי פרוסות

אני רגיל לומר שכשמביאים ב"קידוש" קוגל ירושלמי, כי יש להקפיד ולהזהר שלא לאכול יותר משתי פרוסות, כי משלש פרוסות והלאה אדם מכניס את עצמו לבעיה ולספק בברכת המוציא, לפי שהוא אוכל שיעור קביעות סעודה.

על איטריות וכן קוסקוס היתה מחלוקת ידועה בין החיד"א לבין רבו, מה ברכתם כשאוכל מהם בשיעור קביעות סעודה. יש מי שאומר: כיון שקובע עליהם סעודתו מברך המוציא וברכת המזון.

ולמעשה, מברכין בתחילה 'מוזנות', ולבסוף 'על המחיה' (עיין לכה"ח סי' קס"ח ס"ק מ"ט שהביא מחלוקת מה מברכים על אטריות ומקרונים, אם קובע עליהם סעודה. עד ש"י"א שלא יאכל מהם רק תוך סעודת לחם. אולם עי"ש שכבר נהגו לברך עליהם במ"מ, אפילו קבע עליהם סעודה כי הם מבושלים ולא אפויים).

דרך ארץ קדמה לתורה

מלבד בעיה של ספק ברכת המזון, יש לקחת בחשבון שלא לאכול הרבה בקידוש שעושים בשמחות בשבתות אחרי התפלה, כי בעל השמחה לקח בחשבון שכל אחד אוכל פרוסה אחת ומכין כמות נוספת בצורה סבירה, ואם כל אחד יאכל שתיים ושלוש פרוסות, יחסר לבעל השמחה לתת לשאר

לדור דורים, ויתפאר בנו לעד ולנצח נצחים, ויתחדר בנו לעד ולעולמים עולמים". ויש לתמוה איך ילוד אשה שיתוש קדמו יכול להעזי ולבקש שהקב"ה ישתבח בו? אלא, אומר האלשי"ך הקדוש שהכוונה היא שמתפללים להקב"ה שיעזור לנו ויסייע בידינו להגיע למעלה כזו שאפילו הקב"ה בעצמו ישתבח בנו ויתפאר בנו לדור דורים. צא וראה שכשהקב"ה קרא לאברהם אבינו אברהם אוהבי, אין לך שבח גדול מזה. ואדם תמיד צריך לומר מתי יגיעו מעשי למעשי אבותי.

"לא ילבש גבר שמלת אשה"

בגמ' הנ"ל מובא שרבי יהודה ב"ר אלעאי היה הולך עם בגד שאשתו גם הלכה בו. באמת אין בזה בעיה כיון שהוא בגד מיוחד לשניהם, אך יש בעיות ושאלות שמתעוררות בנוגע לבגד או פרט לבוש כל שהו ששייך רק לגבר או רק לאשה. למשל בענין מטרייה שהיא מיוחדת לאחד משניהם. נתאר לנו אדם שהולך עם אשתו, ובידם מטרייה אחת או שלו בצבע שחור, או שלה בצבעים שונים - והנה החל לרדת גשם ואין להם אלא מטרייה אחת; ולא תמיד יכולים להצטופף תחת מטרייה אחת (טהרת המשפחה) והנה האשה מוותרת על המטרייה לבעלה או להפך, והשאלה האם יכול האיש ללכת במטרייה של אשתו או ההפך, והאם אין בזה בעיה של 'לא ילבש גבר שמלת אשה'?

ולמעשה, אם זה חד פעמי והכל יודעים בזה, מותר.

והנה ידוע שבשבת מותר לאיש לצאת בטבעת של אשתו במידה ויש רגילות לאשה לשלוח את בעלה לצורך לתקן אותה והוא עונד אותה על אצבעו בדרך.

בימינו לצערנו הרב, רואים ברחובות שדרך לבוש העולם עבר גבולות בצניעות שהיה הנזר והכח האמיתי של עם ישראל. יש נשים שהולכות עם מכנסיים, ויש שמסתפרות כמו גבר. ויש גברים שהולכים בשערות מאחורי גבם כשל אשה (ויתכן ועוד מעט נראה שילכו הגברים עם חצאית כמו החיילים הסקוטים). פעם הגיעו אליי לבית הדין זוג לפני גירושין, ולא ידעתי מי האיש ומי האשה, לפי שלשניהם היו שערות ארוכות, לשניהם מכנסיים, ושניהם מגולחים למשעי ולא ידעתי כיצד לפנות אליהם, עד שסייעוני משמים וראיתי בתיק שהאיש הוא הנתבע והאשה היא התובעת, ובקשתי מהם לעמוד במקומות שונים וכך ידעתי מי האיש ומי האשה.

איזוהי אשה כשרה, העושה רצון בעלה

כתוב: שאשה כשרה זוהי שעושה רצון בעלה, והיא נקראת אשת חיל. ולכאורה, אין בזה חידוש שאם הבעל מבקש דבר מסויים שתפקידה של האשה לעשות את מבוקשו. אלא הכוונה כאן הוא שעושה את רצונו למרות שאין הוא מבקש דבר, אלא רואה על פניו שבעת רצונו דבר מסויים, ועושה אותו מבלי לחכות שיבקש זאת ממנה בפירוש. אבל ידעו הבעלים שאם האשה לא הגיעה לכלל דבר זה, אין לו לכעוס על כך חלילה. פעם אשתו של מורנו רבי אברהם ענתבי ע"ה שהיה עני מרוד ראתה שהוא מביא לביתו את העשירי הגדול בוי"ט, ונבהלה כי לא היה לה בביתה כלום בכדי לכבדו. אמר לה בעלה הגדול ע"ה מה יש לך בבית? אמרה לו: רק מעט סולת ומעט מים. אמר לה: תבשילי אותם יחד וזה מצויין. וזה תגישי לנו במקום קפה עם חלב ובמקום ארוחת בוקר.

הלכה אשתו הצדקת ובחשה היטב בסולת שלא יהיו גושים, ותוך כדי עמלה הרימה עיניה למרום ובקשה 'רבונו של עולם, תביא לי חתיכה קטנה של גן עדן שתבשיל זהה'. משגמרו התבשיל הגישה לו את הידיעה' המשונה, והנה אך טעם הגביר מהתבשיל והנה אורו פניו מאוד ואכל הכל בשקיקה ואף ביקש עוד עד שנאלצה הרבנית לגרד לו את שאריות הסיר. משהלך לביתו כעס על הטבח שבביתו שהיה מוחזק כטבח משובה ביותר, ואמר לו שהוא קונה מאכלים ותבלינים יקרים ביותר ואין הוא מסוגל אפילו לעשות תבשיל פשוט מסולת ומים הזולים. שמעה אשת הגביר את הצעקות ואמרה לו שהיא תבשל לו רק שינוח מכעסו. עשתה את התבשיל ואף עירבה בו את מיטב התבלינים אך לא הצליח בעלה ולו במעט לטעום את הטעם המיוחד שבתבשיל של אשת הרב. הלכה אשת הגביר לרבנית בכרכרתה המפוארת לכיוון ביתם הדל של הרב ענתבי ע"ה והרבנית בראותה אותה התחבאה כי

קול צופיך

מרון הראשון לציון הרה"ג המקובל הא-לקי הרב מרדכי אליהו זצוק"ל

בהר-בחוקותי - תשס"ב - מאת מרון הראשון לציון הרה"ג מרדכי אליהו זצוק"ל

הגמרא אומרת: שיכול אדם לעשות את אביו שליח, ואנו מבקשים מרשב"י שיעמוד בשמים ויקח עמו את כל הצדיקים והתנאים מאברהם אבינו עד הדור הזה, ויעמדו בתפילה לפני בורא עולם, על כלל עם ישראל שנמצאים בצרה, ויבקשו ממנו שיעשה למענו ולא למעננו, ויושיענו. ובפרט בימים אלו שאוייבים משתמשים בצורה הכי פראית, הכי מושחתת, שאפילו חיות טרף לא עושים כן. ואומות העולם יושבים מנגד ורק מטיפים לנו "מוסר". כשזה נוגע להם הם פועלים בלי חשבון ואפ"י נגד חפים מפשע, ואנחנו שמגינים על עצמנו עוד הם מדברים !!!

וביום זה אנו עושים הילולא ושמחים, מאחר וצדיקים במיתתם קרויים חיים, והוא חי וקיים בשמים ויכול לעמוד בתפילה על עם ישראל. ונזכה "כי עין בעין יראו בשוב ה' ציון", להקים "שכינתא מעפרא" בביאת הגואל ובבנין אריאל בעגלא ובזמן קריב, אכ"ר.

*רוצים לקבל קול צופיך באמייל כל שבוע !!

שלחו לנו בבקשה באמייל ל- webmaster@harav.org

האורחים, וימצא את עצמו מתבייש בפני אורחיו, וכן ב"בורקס" או שאר מאכלים. ועוד, שעל זה אמר שלמה המלך (משלי כז ז) 'נפש שְׂבֻעָה תְבוֹז נופת ונִפְשׁ רַעְבָּה כָּל מֵר מִתּוֹק', כלומר, אם אדם רעב, יוכל לאכול כל דבר, ואפילו אם אין המאכל לפי טעמו לגמרי, יהיה לו מתוק וטעים. אבל אם הוא שבע, גם נופת תהיה לו מרה.

וע"כ, כשאדם מגיע לביתו בשבת והוא שבע מהמזונות שאכל בבית הכנסת, גורם לעגמת נפש לאשתו, שאם יש באוכל חסרון כלשהו הוא דוחה אותו מעל פניו, וגורם לאשתו צער שכך מתייחס למה שטרחה למענו, והוא אינו מבין שהחסרון בו. או אם אוכל אותו בחוסר תיאבון.

ובליל שבת וביום שבת, יש לאכול בתחילה כזית לחם לתיאבון תוך 4 דקות, ולאחר מכן שאר מטעמים. ואפשר לאכול את הלחם עם לפתן (אע"פ שיש אומרים שיאכל אותו לבד, אין זה עונג שבת). ומה שנהגו שהבעל טועם מהתבשילים בערב שבת, יש לזה הרבה טעמים. ואחד מהם הוא, אם חסר לאוכל תבלין מסוים לטעמו של הבעל, יאמר זאת לאשה ותתקן את המאכל לטעמו של הבעל לפני שבת.

שני סוגי מלאכים

אומר האר"י: הלומד הלכה, נברא מלאך מההלכה שלמד, והוא שומרו לבל יכשל.

ישנם שני סוגי מלאכים: ישנם שני מלאכי השרת של ליל שבת שמלווים את האדם לביתו, ואומרים יה"ר שכך יהא לשבת הבאה. ישנם עדות שלא אומרים "בצאתכם לשלום". ולעדות שכן אומרים, כוונתם היא, כשתרצו לצאת שיהא לשלום.

הענין של "בצאתכם לשלום" הוא כך, שני מלאכי השרת שמלווים את האדם לביתו, לא נבראו מהמצוות שעשה, וכשהם מסיימים בבית זה, הם הולכים לעיר אחרת ולאֶרֶץ אחרת והזמנים משתנים ממקום אחד לשני, ולכן אומרים להם אתם יכולים ללכת למישהוא אחר, צאתכם לשלום מתי שתרצו, ומצידי תשבו כאן בביתי כל השבת וכל לימי החול. וישנם מלאכים שנבראים מהמצוות והתורה שהאדם לומד ומקיים.

מעלת הרשב"י - קדש קדשים

בשיר שאומרים על רשב"י כתוב: "קולו זימר עריצים, הציל לחוצים, והכרית את הקוצים".

לרשב"י היתה אהבת ישראל גדולה מאד, וכאשר הרומאים עשו צרות לעם ישראל, הוא הראשון שיצא להלחם בהם. והוא נקרא: קדש קדשים.

הקב"ה משתבח ברשב"י בכל יומא, ומעלתו בשמים חשובה עד מאד, שהיה מזכה לחייביא.

נגילה ונשמחה בך - בישועתך

פעם באו זוג לרשב"י ואמרו לו אנו רוצים להתגרש כי אין לנו ילדים, והם לא ביקשו ממנו ברכה לילדים. שאל אותם: היכן התחתנתם? אמרו לו: במקום פלוני. אמר להם: לכו לאותו מקום ותעשו סעודה אחרונה לפני שאתם נפרדים. הלכו ועשו סעודה ושתו יין לרוב. אמר הבעל לאשתו: הנה, אנו עומדים להתגרש, קחי את הדבר הכי חשוב לך בבית. הוסיפה לו האשה עוד כוס יין, ולקחה ארבעה אנשים שיסחבו אותו לבית אביה. ובקומו משנתו הנה הוא רואה כי נמצא בבית חמיו. אמר לה: מי הביאני עד הלום? אמרה לו: אתה בקשת שאני אקח את הדבר הכי טוב, לקחתי אותך כי אין לי חפץ חשוב בעולם כמוך. חזרו לרשב"י וברך אותם בזרע של קיימא. אמר רשב"י ע"ה: "בך בטחו אבותינו - עליך אנו בוטחים וסומכים. רבשי"ע אנו רוצים את הגאולה ואת המשיח שלך, ובזה אנו בוטחים ורוצים להנצל. וז"ל: "ומה בשר דם על שאמר לבשר דם אין לי חפץ בעולם יותר ממך, נפקדו. ישראל המחכים לישועת הקב"ה בכל יום ואומרים אין לנו חפץ בעולם אלא אתה, על אחת כמה וכמה הוי נגילה ונשמחה בך - בך בתורתך, בך בישועתך".

